

De 'boomkistdame' van het Fries Museum krijgt een gezicht in Amsterdam. Archeoloog Maja d'Holloosy bouwt het laagje voor laagje op. Formules en tabellen moeten ervoor zorgen dat de gelijkenis zo groot mogelijk is.

Met afgeknipte wattenstaafjes wordt de berekende weefseldikte aangegeven.

De gezichtsspieren van de boomkistdame worden aangebracht met klei. FOTO'S MAJA D'HOLLOOSY

Maja d'Holloosy werkt aan de gezichtsreconstructie van de boomkistdame. Het resultaat is vanaf 6 juni te zien in het Fries Museum. FOTO JEAN-PIERRE JANS

Het skelet van de dame in het boomkistgraf. FOTO FRIES MUSEUM

Boomkistdame

De boomkistdame was een vrouw die leefde in het tweede kwart van de zevende eeuw. De vrouw, die 1,60 meter lang was, stierf toen ze tussen de veertig en vijftig jaar oud was. Ze moet enigszins speciaal zijn geweest, want ze werd begraven in een uitgeholde eikenboom. Dat was bijzonder, omdat bomen in die tijd schaars waren in het terpengebied. Haar graf in de terpen van Hegebeintum werd in 1905 blootgelegd. Het skelet droeg nog een ketting met gekleurde glazen kralen, schelpen en barnsteen.

Het Fries Museum heeft vanaf juni de expositie 'Goud: gevonden schatten uit de Middeleeuwen'. Daar liggen allerlei gouden terpvondsten uit de tijd van de boomkistdame. Het museum wil de terpbewoners uit die tijd een gezicht geven, net zoals het Drents Museum ruim twintig jaar geleden met het 'meisje van Yde' deed. Daarom krijgt de boomkistdame, die altijd in de vaste opstelling 'Ferhaal fan Fryslân' ligt, deze gezichtsreconstructie. Het resultaat is te bekijken vanaf de opening van de expositie op 6 juni.

Een nieuw gezicht

PIER ABE SANTEMA

Op een bootseerschip in een kleine werkkamer in centraal Amsterdam staat het gezicht in wording van de 'boomkistdame' van Hegebeintum. Oren heeft ze nog niet, de donkerroze klei is nog ruw aangebracht en er steken nog allemaal gele speldknoppen uit de wangen. Maar toch is al te zien dat hier het gelaat van een vrouw vorm begint te krijgen. Hoe ze eruitziet houdt het Fries Museum nog graag even geheim, maar ze heeft een klein neusje.

Maja d'Holloosy van het bedrijf Skulpting maakt de gezichtsreconstructie met de hand. Het is ambachtelijk werk en er komt ook enige cre-

ativiteit bij kijken. Maar dat betekent niet dat zij zomaar naar eigen inzicht kan gaan zitten kleien. Voor elk project maakt ze een rapport met allerlei gegevens over de schedel en de afkomst ervan. Van huis uit is ze archeoloog met een specialisatie in fysieke antropologie. Haar werk bestond jarenlang uit het onderzoeken van opgegraven menselijke skeletten.

De gezichtsreconstructie begint dan ook met het onderzoeken van de schedel. D'Holloosy bekijkt of er afwijkingen aan zitten, bijvoorbeeld door ziekte. En ook neemt ze de maten op. Via allerlei formules kan ze de verhoudingen van de gelaatstreken berekenen. Om te weten hoe groot de oren zijn geweest, moet bij-

voorbeeld de afstand van net boven de oogkas tot onderaan de kin gemeten worden. De lengte van de tanden leidt via een formule tot de hoogte van de lippen.

Vervolgens maakt d'Holloosy een kopie van de schedel, door er met een mal een gipsen afgietsel van te maken. Daarna begint het echte werk, het aanbrengen van het weefsel, te beginnen met de spieren. Hoe dik die spieren moeten zijn, kan zij nagaan in een boek over forensische criminalistiek met weefseldiktes. Daar staan tabellen in over het gezichtswaarsel van bijvoorbeeld West-Europese vrouwen van 40 tot 49 jaar, waar de boomkistdame er een van was.

Elk gegeven uit de tabel corres-

pondeert met een vast plekje op de schedel. d'Holloosy boort gaatjes op die plekken en stopt er afgeknipte wattenstaafjes in om de gewenste dikte aan te geven. Bij de wangen kan het zomaar 2 centimeter weefsel zijn dat er op komt, op het voorhoofd gaat het om millimeters. Vervolgens begint zij met olie- en washoudende plastineklei de gezichtsspieren aan te brengen.

Daar bovenop komt al de huid, eveneens met plastineklei. Met de hand boetseert d'Holloosy de vormen van het gezicht. Het werkstuk begint dan al op een etalagepop te lijken. In dit stadium bevindt de boomkistdame zich nu ook. De volgende fase is het aanbrengen van leeftijdstrekes, zoals rimpels en plooiën. In haar

'Op een gegeven moment zie je wat voor gezicht eruit komt'

werkkamer staan talloze mappen met bijvoorbeeld foto's van oude mensen. Maar ook zijn er tabellen waarin staat welke rimpels op welke leeftijd tevoorschijn komen.

Ook houdt d'Holloosy rekening met het leven dat mensen geleid hebben. Het maakt voor de tekening

in het gezicht nogal uit of iemand aldaar op het land gewerkt heeft, of juist veel binnen zat. Vervolgens verfijnt ze de huid nog met poriën en subtiele rimpeltjes. Het kleihoudend ziet er dan al vrij realistisch uit. Daar maakt ze weer een mal van en die giet ze uit in een siliconenrubber die op mensenhuid lijkt.

Daarna begint het verven, ook weer met de hand. In een gezicht zitten veel meer kleuren dan alleen de basishuidskleur. De lippen, de binnenkant van de ogen, ouderdomsvlekjes, allemaal hebben ze net weer andere tinten. Met penselen brengt d'Holloosy de kleuren aan op het rubberen gezicht. Haar eigen interpretatie speelt hierbij een grote rol, want op basis van de schedel is niets te

zeggen over deze details van het gelaat. Maar ook hierbij kijkt ze naar de feiten die over de persoon bekend zijn.

De ogen van kunststof bestelt ze kant-en-klaar bij een bedrijf in Engeland en kan ze zo in het rubberen gezicht plaatsen. De laatste etappe is het aanbrengen van het haar. Vaak krijgen de gezichtsreconstructies een pruik op. Maar de wenkbrauwen en de randen van het hoofdhaar prikt d'Holloosy er zelf in. Haartje voor haartje. De kleur van het haar wordt ingeschat op basis van de herkomst van de schedel. Sinds een paar jaar kan de haarkleur ook door DNA-onderzoek vastgesteld worden, maar dat is met de boomkistdame niet gedaan.

Al met al is het een proces dat twee maanden in beslag neemt, zegt d'Holloosy. Het boetseren en het verven zijn haar favoriete onderdelen. „Eerst is er niets en daarna is er wel wat. Op een gegeven moment zie je wat voor gezicht eruit komt en dat is altijd leuk.”

En hoe goed lijkt dat gezicht nu op de echte persoon van vroeger? d'Holloosy is er realistisch over. „Het blijft altijd een benadering, het wordt nooit een portret. Maar bij de forensische opsporing maakt de politie op dezelfde manier gezichtsreconstructies - zonder details - en 50 tot 75 procent van die zaken komt tot een oplossing. Als zij nu vermist was zouden mensen in Hegebeintum haar zeker herkennen.”